Pekka Sutela

Professor of Practice

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

16. toukokuuta 2017

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asiantuntijakuuleminen

Valtioneuvoston puolustusselonteon kahden lähtökohdan kanssa on syytä olla samaa mieltä. Turvallisuuspolitiikasta päätettäessä täytyy lähteä varautumisesta myös pahimpiin vaihtoehtoihin. Vastakkainasettelu Venäjän ja ”Lännen” välillä tulee kestämään ainakin niin kauan kuin on syytä ottaa huomioon politiikan suunnittelussa.

Keskustelussa on syytä ottaa huomioon myös joitain yksityiskohtaisempia johtopäätöksiä. Selonteko on kiitettävän suppea. Sillä on kuitenkin myös hintansa: lyhyessä tilassa ei voi perustella kaikkia väitteitä, ja ilmaisut saattavat olla liian ehdottomia.

Jos vastakkainasettelu kestää vuosikymmeniä, mitä siitä seuraa? Ilmeisin seuraus on, että Lännen asettamat sanktiot ja siis myös Venäjän vastasanktiot pysyvät voimassa toistaiseksi, todennäköisesti useita vuosia. Tärkein seuraus Venäjälle on, että koska voimassa olevat sanktiot koskevat hankalissa olosuhteissa tapahtuvan öljyn ja kaasun tuotannon tarvitsemaa teknologiaa, eikä tällaista teknologiaa ole saatavissa muulta kuin parilta Euroopan ja yhdysvaltalaiselta yritykseltä, Venäjän jo vuosikymmeniä väistämättömänä näkemä hiilivetyjen tuotannon painopisteen siirtyminen Länsi-Siperiasta arktisille ja Kaukoidän alueille on ilmeisesti mahdotonta. Kun Länsi-Siperian kenttien tuotannon mahdollisesti jyrkkä supistuminen on jollain aikavälillä väistämätöntä, Venäjän vientikyky kärsii, ehkä nopeastikin. Maa on kuitenkin isossa määrin riippuvainen niin teknologian kuin kulutustavaroidenkin tuonnista.

Ei ole tiedossa, mutta pitäisi miettiä, kuinka Venäjä tulee reagoimaan tähän aivan uuteen tilanteeseen.

Selonteon mukaan Venäjä ”on osoittanut kykenevänsä tekemään nopeasti strategisia päätöksiä”. On totta että autoritaarinen valtio kykenee tekemään päätöksiä nopeammin kuin demokratiat, mutta silti tämä vaatisi hienovaraisempaa analyysia. Jos kyse on Krimin miehittämisestä, ei ole syytä uskoa, että siitä päätettiin hyvin nopeasti. Joka tapauksessa nopea toimeenpano oli mahdollinen, koska Krimillä oli läsnä venäläisiä joukkoja. Samaa tilannetta ei ole muualla.

Joka tapauksessa, monissa keskeisissä strategista päätöksentekokykyä vaativissa asioissa Venäjän johto on ollut huomattavan kyvytön ei vain nopeaan, vaan ylimalkaan johdonmukaiseen päätöksentekoon, ja ennen muuta päätösten toteuttamiseen. Se, että maa tarvitsee uuden taloudellisen kasvun mallin, on ollut tiedossa oleva ja periaatteessa yli kymmenen vuotta

valtakunnan korkeimmalla tasolla hyväksytty tosiasia. Silti ei ole kyetty päätöksentekoon. Monet päätökset toki olisivat vaikeita.

Lähiviikkoina hallitus saa jälleen ehdotuksia siitä, mitä pitäisi tehdä talouden ja yhteiskunnan suhteen. Mielipidetiedustelussa kysyttiin valtiovallan neuvonantajilta, uskotaanko vuoteen 2035 ulottuvan hyvänkin ohjelman toteutumiseen. 137 henkilöstä kaksi prosenttia, siis ilmeisesti kolme henkilöä, ilmoitti uskovansa niin.

Ei ole todisteita, että Venäjän johdolla olisi suuri strategia. On kyllä strategisia tavoitteita, kuten päästä hyväksytyksi suurvallaksi, siinä määrin kuin niiden edistämiseen sopivia tilanteita ilmaantuu. Tämän toteaminen jättää huomiotta sen, millaisia ovat ennen kaikkea Valkovenäjän ja Kazakstanin omat tavoitteet.

Venäjän sotilasmenot ovat dollareissa mitaten aika tarkkaan kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. SIPRI:n laskema niiden osuus bruttokansantuotteesta vuonna 2016 oli 5,3 prosenttia, siis kansainvälisesti varsin korkea. Vuosien 2015 – 2016 osuuden laskemisessa on kuitenkin ongelmia, ja budjettiraamissa vuosille 2017 – 2019 ennakoidaan sotilasmenojen jopa nimellistä supistumista. Tämä ei tietenkään välttämättä toteudu.

Joka tapauksessa ei pidä kuvitella, että Venäjän sotilasmenot voivat kasvaa ilman rajoja.

Kaikki tiedossa olevat ennusteet Venäjän talouskasvulle seuraavien 15 – 20 vuoden aikana päättelevät 1-2 prosentin vuosikasvun. Se on sama kuin Suomelle, euroalueelle, tai Yhdysvalloille ennustettu kasvun taso, ja sellainen jonka kotitaloudet todennäköisesti huomaavat myönteisenä kehityksenä.

Tämä viittaisi siihen, että VV Putin voi pysyä valtakunnan johdossa niin kauan kuin haluaa. Joka tapauksessa täytyy muistaa, että autoritaarisen hallinnon mahdollisesti romahtaessa todennäköisesti tapahtuu heilurin liike vastakkaiseen suuntaan. Populistinen ja vaikeasti ennakoitava Venäjä olisi hankala naapuri.